

Denne artikel er publiceret i det elektroniske tidsskrift

Artikler fra Trafikdage på Aalborg Universitet

(Proceedings from the Annual Transport Conference at Aalborg University)

ISSN 1603-9696

www.trafikdage.dk/artikelarkiv

Forældres betydning som rollemodeller, når det gælder trafik

Af specialkonsulent Pernille Svärd, ps@sikkertrafik.dk, Rådet for Sikker Trafik

---

Abstrakt

Artiklen præsenterer delresultater fra en undersøgelse som Rådet for Sikker Trafik og TrygFonden iværksatte i sommeren 2011. Undersøgelsen handler bl.a. om forældres betydning som rollemodeller for de unge (13-24 år), når det gælder trafikikkerhed. Undersøgelsen belyser bl.a. samspillet mellem forældre og unge. Temaerne er:

- Hvilke forskelle er der mellem unge og forældre i adfærd og holdninger?
- Hvordan smitter forældres adfærd af på de unge?
- Er forældre gode rollemodeller? Er der forskel på fars og mors rolle?
- Taler forældre og unge om trafikikkerhed? Hvad taler de om og laver de aftaler?
- Potentialer for forebyggelse. Hvad og hvem kunne have indflydelse på de unge, når det handler om adfærd i trafikken?

Forfatter

Specialkonsulent Pernille Svärd, Rådet for Sikker Trafik.

Keywords - dansk

Forældre som rollemodeller i trafikken, unges risikoforståelse og adfærd i trafikken, fars fart, regler og dialog

Keywords - engelsk

Parents, role models for young, speed, understanding of risks, risk behavior, making rules, dialogue

Session

Ældre bilister samt forældrerollen.

År

2012

Metode og fremgangsmåde

Artiklen bygger på resultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse (repræsentativ på køn, alder, geografi og uddannelse) med Rådet for Sikker Trafik og TrygFonden som afsender.

Undersøgelsen er udarbejdet af analysebureauet Promonitor. 1.400 børn og unge mellem 13-24 år og 550 forældre til de 13-20 årige har besvaret skemaet. Respondenterne er udvalgt via tilfældig stikprøveudtagning fra CPR. De er kontaktet telefonisk og har besvaret online. Forældre og unge er interviewet "i par", dvs. først har den unge udfyldt spørgeskemaet og nogle uger efter har en forælder i samme husstand udfyldt spørgeskemaet. Svarpct. for de unge var 65% og for forældre 69%.

Undersøgelsens formål

At få indsigt i unges holdninger og adfærd samt samspillet mellem unge og deres forældre, når det handler om trafik. Undersøgelsen er anvendt til at justere på indsatser rettet mod unge og deres forældre. Der er tale om en intern rapport, som ikke er offentliggjort. Rådet for Sikker Trafik besvarer gerne konkrete spørgsmål om udvalgte emner ved henvendelse til forfatteren af denne artikel. Undersøgelsen gentages i sommeren 2012 for at styrke validiteten og spore en evt. udvikling. Nye resultater forventes at foreligge medio september 2012.

Undersøgelsens resultater - kort

Undersøgelsen viser, at der er en tydelig sammenhæng mellem forældre og de unges adfærd. Forældres bekymring smitter ikke af på unges adfærd. Bekymringen skal italesættes og helst give sig udslag i regler. Delkonklusionerne er bl.a.:

- Forældre og unge er bevidste om, at teenager årene er de farligste i trafikken. På trods af dette daler forældrenes bekymring i takt med at børnene bliver ældre
- De unge anser det at være i trafikken, som mere risikabelt end forældrene. Alligevel er de mere risikovillige
- Generationerne – især fædre og sønner – er enige i, at det er ok at køre for stærkt på landevejene, hvis forholdene er til det
- Forældre er væsentligere rollemodeller for de unge end venner – ifølge de unge selv
- Mellem halvdelen og 80% af alle unge og forældre har haft en dialog eller lavet aftaler om adfærd i trafikken. Der er få aftaler om fart
- Dialog – og især klare aftaler giver mere trafiksikre unge
- De unge finder det lettere at sige fra overfor sprit end overfor fart. Især er det svært at sige fra overfor forældrenes fart
- 7 ud af 10 forældre er bevidst om, at deres egen adfærd har stor betydning for de unge. Fart er et område, hvor især fædre kunne blive bedre rollemodeller
- Potentialer for forebyggelse. Hvad og hvem kunne have indflydelse på de unge, når det handler om adfærd i trafikken?

Forældre og unge er bevidste om, at teenager årene er de farligste i trafikken. På trods af dette daler forældrenes bekymring i takt med at børnene bliver ældre

85% af de unge er bevidst om, at den farligste alder i trafikken er fra 15-24 år. Blandt de voksne er 78% bevidste om dette. Spørger man forældrene hvor ofte de bekymrer sig for deres søn/datter i trafikken, så er det hyppigste svar, at det gør de nogen gange eller sjældent. Forældres bekymring daler omkring 16 års alderen. Her svarer over halvdelen af forældrene, at de sjældent eller aldrig bekymrer sig for den unge, når de færdes i trafikken. Mødre bekymrer sig mere end fædre, men dette synes ikke at smitte af på den unges holdninger eller adfærd.

De unge anser det at være i trafikken, som mere risikabelt end forældrene. Alligevel er de mere risikovillige

For alle transportmidler, undtagen MC, anser de unge det som mere risikabelt at være i trafikken end forældrene. At køre knallert, bil og cykel vurderes signifikant mere risikabelt blandt unge. Et eksempel er, at hver femte ung anser cykling for at være forbundet med "meget høj risiko", mens hver tiende voksne, ser det på den måde. Kvinder opfatter i øvrigt cykling som mere risikofyldt end mænd.

På en række områder er de unge mere risikovillige end deres forældre. Der er hos de unge en udbredt accept af at bruge håndholdt mobil på cykel, at køre spritkørsel på cykel, at køre på ulovlig knallert og – dog i mindre grad – at bruge håndholdt telefon under bilkørsel. Ca. 10 % af de unge er helt enig eller mest enig i at det er ok, at tale håndholdt mobil, mens man kører bil mod 1 % af forældrene.

Holdninger - unge	Helt enig	Mest enig	Hverken/eller	Mest uenig	Helt uenig	Ved ikke
Det er ok at gøre noget ved en knallert, så den kan køre hurtigere end lovligt	6,40%	10,30%	18,20%	21,50%	40,70%	3,00%
Det er ok at tale i håndholdt telefon, mens man kører bil	2,70%	6,90%	14,70%	30,80%	43,60%	1,40%
Det er ok at tale i håndholdt telefon, mens man cykler	11,90%	24,40%	24,80%	19,40%	17,90%	1,50%
Det er ok at SMS'e/maile, mens man kører bil	1,20%	2,10%	8,30%	25,20%	62,10%	1,00%
Det er ok at SMS'e/maile, mens man cykler	7,60%	17,50%	20,70%	23,60%	29,50%	1,20%
Det er ok at køre for hurtigt i bil, hvis forholdene er til det	7,70%	23,20%	21,20%	22,80%	23,60%	1,50%
Det er ok at køre i bil, hvis man har drukket over promillegrænsen	0,30%	0,50%	0,90%	6,50%	90,90%	0,80%
Det er ok at køre knallert, hvis man har drukket over promillegrænsen	0,50%	1,20%	2,20%	10,70%	83,90%	1,50%
Det er ok at cykle, hvis man har drukket over promillegrænsen	8,40%	19,10%	19,90%	19,60%	31,40%	1,70%
Gennemsnit	5,19%	11,69%	14,54%	20,01%	47,07%	1,51%

Holdninger - forældre	Helt enig	Mest enig	Hverken/eller	Mest uenig	Helt uenig	Ved ikke
Det er ok at gøre noget ved en knallert, så den kan køre hurtigere end lovligt	0,9%	2,7%	5,1%	18,3%	72,4%	0,5%
Det er ok at tale i håndholdt telefon, mens man kører bil	0,2%	0,7%	2,0%	11,9%	85,0%	0,2%
Det er ok at tale i håndholdt telefon, mens man cykler	0,4%	3,1%	6,9%	16,3%	73,3%	0,0%
Det er ok at SMS'e/maile, mens man kører bil	0,2%	0,7%	2,0%	11,9%	85,0%	0,2%
Det er ok at SMS'e/maile, mens man cykler	0,4%	3,1%	6,9%	16,3%	73,3%	0,0%
Det er ok at køre for hurtigt i bil, hvis forholdene er til det	2,4%	17,0%	19,4%	32,4%	28,0%	0,9%
Det er ok at køre i bil, hvis man har drukket over promillegrænsen	0,2%	0,0%	0,4%	2,0%	97,4%	0,0%
Det er ok at køre knallert, hvis man har drukket over promillegrænsen	0,2%	0,2%	0,7%	4,9%	93,6%	0,4%
Det er ok at cykle, hvis man har drukket over promillegrænsen	0,9%	6,2%	14,1%	28,2%	49,0%	1,6%
Gennemsnit	0,6%	3,8%	6,4%	15,8%	73,0%	0,4%

Ca. 36 % af de unge, er helt enig eller mest enig i, at det er ok at tale håndholdt mobil, stort set ingen forældre synes, at det er ok. Ca. 28 % af de unge er helt enig eller mest enig i, at det er ok at cykle, hvis man har drukket over promillegrænsen, ca. 7 % af forældrene synes at dette er ok. Accepten af spritkørsel på cykel stiger i takt med teenager årene. Deltagelse i festkulturen ændrer holdningen. Blandt de 13-14-årige er der ca. 5 %, som er mest enige eller helt enige i, at det er ok at cykle, hvis man har drukket over promillegrænsen. Ca. 22 % af de 15-20-årige er mest enig eller helt enige i, at det er ok at cykle, hvis man har drukket over promillegrænsen. De samme tal for aldersgruppen 21-14-årige er på ca. 36 %. Der er generelt meget lav accept af at køre spritkørsel på knallert og i bil både hos unge og forældre. Ca. 17 % af de unge er helt enig eller mest enig i, at det er ok at tale en knallert. Blandt forældre er det ca. 4 %, der synes, at det er ok.

På området fartkørsel i bil er der en vis enighed generationerne imellem, men også her overgår de unge deres forældre i risikovillighed. Omkring 20 % i forældregruppen er helt enig eller mest enig i, at det i orden at køre for hurtigt i bil, hvis forholdene er til det, 30 % af de unge er helt enige eller mest enig i, at det er ok.

Generationerne – især fædre og sønner – er enige i, at det er ok at køre for stærkt på landevejene, hvis forholdene er til det

- Ca. 12% af de 18-20 årige angiver ofte at køre mere end 100 km/t på landevej
- Ca. 18% af de 21-24 årige angiver ofte at køre over 100 km/t på landevej
- Ca. 15% af fædrene angiver ofte at køre mere end 100 km/t på landevej
- Ca. 5% af mødrene angiver ofte at køre mere end 100 km/t på landevej.

Der er et godt sammenfald imellem, hvor ofte de unge synes, at deres far kører for stærkt og hvor ofte far selv oplyser at køre for stærkt. Forældres fartkørsel går således ikke ubemærket hen.

Ser man på de unges holdninger til at køre for stærkt i bil, hvor forholdene er til det – holdt op imod om ”far kører for stærkt på landeveje”, ses en tydelig sammenhæng. For de unge, hvor far ”aldrig eller sjældent” kører for stærkt på landevejen, er der en signifikant lavere accept af at køre for stærkt. Accepten af fart er generelt højere hos drenge end piger, men fars adfærd smitter af på begge køn. Blandt de piger, hvis far ofte kører for stærkt på landevejene, er ca. 37% helt enig eller mest enige i, at det er ok at køre for stærkt på landevejene, hvis forholdene er til det. Blandt de piger, hvis far nogle gange kører for stærkt på landevejene, er ca. 23 % helt enige eller mest enig i, at det er ok at køre for stærkt, hvis forholdene er til det. Fars fart avler altså accept.

Blandt drenge, hvis far ofte kører for stærkt på landevejene, er ca. 70 % helt enige eller mest enig i, at det er ok at køre for stærkt på landevejene, hvis forholdene er til det. Blandt de drenge, hvis far nogle gange kører for stærkt på landevejene, er ca. 47 % helt enige eller mest enige i, at det er ok at køre for stærkt, hvis forholdene er til det. Unge med høj risikoadfærd modsvarer af forældre med høj risikoadfærd.

Forældre er væsentligere rollemodeller for de unge end venner – ifølge de unge selv

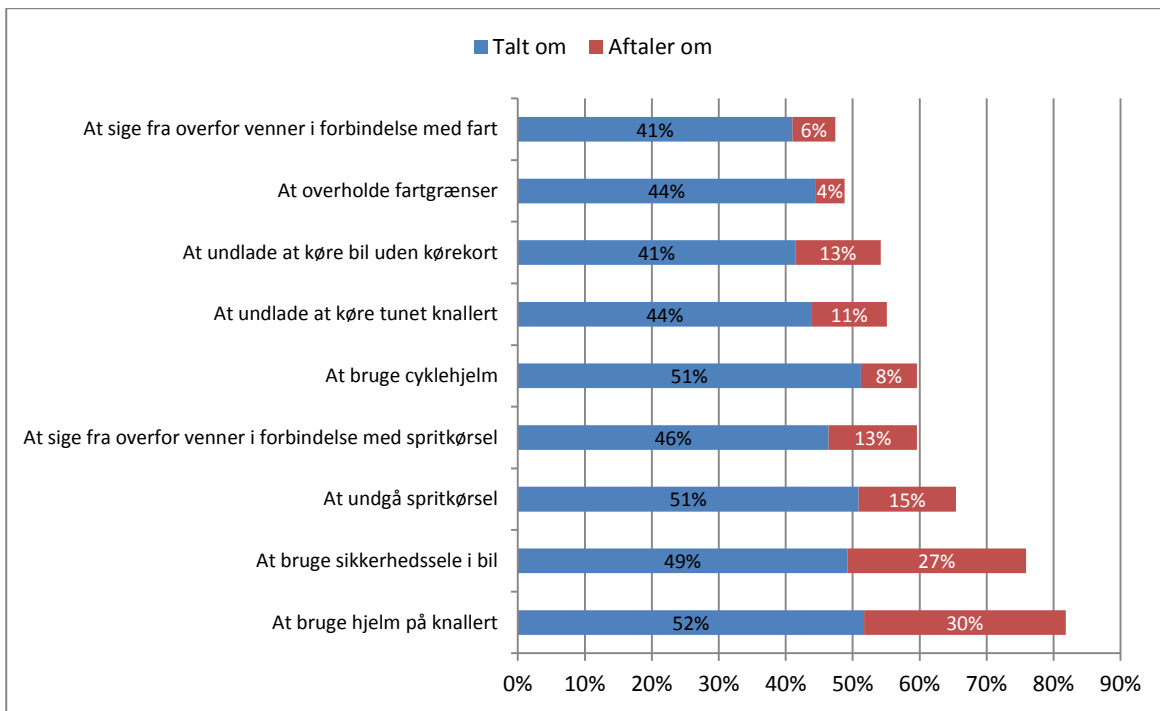
Forældrene mener, at de unge først og fremmest lader sig påvirke af, hvad de som voksne selv gør (og laver af aftaler) samt af vennernes påvirkninger. Halvdelen af forældrene mener, at venner spiller en vigtig rolle, mens ca. 22 % af de unge mener, at vennerne spiller en vigtig rolle. Næsten 70 % af forældrene mener, at hvad de ”selv gør” er det vigtigste. Ca. 35 % af hele ungegruppen angiver, at forældrene spiller en vigtig rolle.

Når man spørger de unge selv, hvad der mest påvirker dem til at overholde reglerne i trafikken, så lader de sig i størst grad påvirke af en trafikulykke blandt nogle de kender, af risikoen for at blive taget af politiet og af historier i pressen om trafikulykker. Dette er de 3 største faktorer til påvirkning af ungegruppen under et. Ser man på de unges alder, er det forskellige forhold, der påvirker mest. De yngre målgrupper op til 17 år, peger i høj grad på historier i pressen. De ser også mere på mor eller fars eksempel (hvad mor og far gør) og på de krav, der stilles fra forældres side om at køre lovligt. Ca. 44 % af de 13-17-årige angiver, at deres forældre påvirker deres overvejelser i trafikken. For de yngste, indtager færdselsundervisning i skolen også en plads på listen. For de unge fra 18 år og op, indtager risikoen for at blive taget af politiet en større rolle, på niveau med en trafikulykke blandt nogle, man kender. For denne aldersgruppe spiller forhold omkring politiet i det hele taget en stor rolle – herunder risikoen for klip i kortet og bødes størrelse, hvis man bliver taget. Modsat aftager forældrens indflydelse på de unge, både i forhold til, hvad de voksne gør selv i trafikken og hvad der aftales. Helt op i 24 års alderen angiver de unge dog stadig, at forældre har en indflydelse på deres adfærd – og igen større påvirkning end venner.

Forældre tilskriver modsat de unge selv ikke medierne og politiet nogen særlig rolle. Kun 23 % af forældrene mener, at medierne påvirker de unge og knap 30 % mener, at frygten for at blive taget af politiet betyder noget for de unge.

Mellem halvdelen og 80% af alle unge og forældre har haft en dialog eller lavet aftaler om adfærd i trafikken. Der er få aftaler om fart

Vi har spurgt de unge om, hvilke emner, de henholdsvis har talt med deres forældre om eller lavet aftaler med forældrene om.

Alt efter, hvilket emne, der er tale om, har mellem halvdelen og 80 % af forældre og unge haft en dialog om risici i trafikken. Det er især med de yngste børn, dvs. dem under 18 år, der laves aftaler.

Mest typisk laves aftaler om at bruge sele i bil eller hjelm på knallert. Mens ca. 30% af forældrene har opstillet regler i forbindelse med brug af sikkerhedssele og hjelm på knallert, er det kun ca. 4 % af de unge, der oplever, at forældrene laver regler i forbindelse med fart og kun ca. 45 % af unge mellem 13-24 år har haft en dialog med deres forældre om emnet fart. Blandt de 18-24-årige er dialogen lidt hyppigere, idet ca. halvdelen af forældrene har en dialog med de unge om fart. Fart er det emne, der bliver lavet færrest aftaler om.

Der er en tendens til at de unge, der har modtaget færdselsundervisning i skolen også i højere grad får talt med deres forældre om disse emner.

Dialog – og især klare aftaler giver mere trafiksikre unge

Tag dialogen – men stil også gerne krav, det virker bedst viser undersøgelsen. En grund til at mors bekymring ikke virker synes at være, at bekymringen bliver for diffus, hvis ikke den giver anledning til en handlingsanvisende dialog eller aftale.

De unge, som siger fra overfor spritkørsel er mest udpræget de unge, der har haft en dialog med deres forældre og i endnu højere grad der, hvor forældrene har lavet aftaler med de unge. Klare aftaler og dialog hjemmefra fører blandt andet til, at de unge tør at sige fra overfor andres spritkørsel. De unge, som bruger cykelhjelm er typisk de yngste og de unge, som har en aftale med forældrene om at bruge hjelm. De unge, som har haft en dialog med forældrene overholder oftere fartgrænserne og siger også oftere fra overfor fart. De unge, der har lavet aftaler med forældrene om fart overholder i endnu højere grad fartgrænserne:

- Ca. 54 % af de unge, der har talt med forældrene om fart, overholder ofte fartgrænserne.
- Ca. 80 % af de unge, der har lavet aftaler med deres forældre om fart, overholder ofte fartgrænserne.
- Ca. 47 % af de unge, der hverken haft en dialog med forældrene eller lavet aftaler om fart, overholder ofte fartgrænserne.

De unge finder det lettere at sige fra overfor sprit end overfor fart. Især er det svært at sige fra overfor forældrenes fart

Ca. 70 % af de unge har oplevet at være en i situation, hvor det var relevant at sige fra overfor en ven eller kæreste, der kørte for stærkt. Og stort set ligeså mange unge, nemlig ca. 60 %, har oplevet en situation, hvor det var relevant at sige fra overfor fart, mens forældrene kørte bilen. Ca. 40 % af de unge får sagt fra, hvis de oplever, at en ven eller kæreste kører for stærkt. Ca. 30 % af de unge får sagt fra, hvis de har oplevet, at deres forældre kører for stærkt.

Ca. 25 % af de unge har oplevet at være i en situation, hvor det var relevant at sige fra overfor en ven eller kæreste, der havde drukket for meget til at køre. Stort set ingen har oplevet dette i forhold til forældrene. Lidt over 60 % af de unge, der oplever behov for at sige fra, får sagt fra i situationer, hvor en ven eller kæreste har drukket for meget til at køre. De unge, der siger fra overfor spritkørsel er som nævnt mest udpræget de, der har talt med forældre eller lavet aftaler med forældre om spritkørsel. Der er ikke forskel på køn, alder og geografi, når man ser på hvem der siger fra.

7 ud af 10 forældre er bevidst om, at deres egen adfærd har stor betydning for de unge. Fart er et område, hvor især fædre kunne blive bedre rollemodeller

Undersøgelsen viser, at et stort flertal af forældrene er bevidste om, at de er væsentlige rollemodeller for de unge. Dog mener 3 ud af 10 forældre, ikke at deres egen adfærd har den store betydning for de unges holdninger og adfærd. Samtidig ses, at bekymringen for de unge generelt er dalene i takt med at de kan begive sig ud på knallert og tage kørekort, det er ellers lige præcis her, hvor de unge møder de allerfarligste år i trafikken. Det er især på området fart, at forældrenes adfærd – især fædrenes - kunne forbedres. Der er ikke problemer med spritkørsel i bil.

Perspektivering af resultaterne

Potentialer for forebyggelse. Hvad og hvem kunne have indflydelse på de unge, når det handler om adfærd i trafikken?

På baggrund af resultaterne er rådet til forældre, at de skal være opmærksomme på, at unge generelt er mere risikovillige end dem selv og at der derfor er god grund til ikke alene at bekymre sig om dem, men helt konkret at lave aftaler med dem, der kan medvirke til at "passe på dem" indtil de modnes.

- 1) Sæt fokus på din egen adfærd i bil – kører du selv for stærkt?
- 2) Lav aftaler – og vær tydelig om konsekvenserne, hvis de brydes
- 3) Tal med de unge – det betyder noget for dem, hvad du mener – også mere end vennerne
- 4) Lær dem, hvordan man kan sige fra på en god måde

Det er især det første år med kørekort, der er farligt for de unge. Det er dog ikke altid på grund af risikovillighed, at unge kommer galt af sted. De mangler rutine til at håndtere kørslen – forudse fare mv. Forældrene kan spille en stor rolle i at hjælpe dem med at få bedre rutine i bilen. Hvis man lige har fået kørekort, er det ikke sikkert, at man kan håndtere at køre 4 glade kammerater hjem på en regnvåd, ukendt, mørk vej, mens man selv er træt. Et femte råd til forældre kunne derfor være, at lade de unge vokse med opgaven.

Der ligger et muligt potentiale i at dyrke "Sig fra vinklen" til forebyggelse. Også her hjælper det meget, at forældrene italesætter emnerne – og giver konkrete løsningsmuligheder til, hvad man skal gøre i bestemte situationer. De unges åbne besvarelser i undersøgelsen om, hvordan de vil sige fra/ikke sige fra overfor en ven, der vil køre hjem spirituspåvirket viser, at unge ofte gradbøjer situationen med det resultat, at de vælger "at tage chancen på vennens vegne" for at undgå en konflikt.

De tragiske ungeulykker er ikke noget forældrene alene kan forhindre. Politiets kontrol fylder meget i de unges bevidsthed, det er vigtigt at fastholde denne oplevelse – og måske også brede den mere ud til de fartglade fædre?